

TITULACIÓ GRAU D' EDUCACIÓ SOCIAL
CURS 2011-2012

Guía Docent:

Didàctica i organització educativa.

Assignatura de Fonamentació bàsica (FB) 12 cr. Primer Curs

Profesor: **Jaume Martínez Bonafé**

Dept. Didàctica i Organització Escolar.

Tno: 34 96 3864593

jaume.martinez@uv.es

<http://bonafebloc.blogspot.com/>

Introducció i presentació:

Aquesta programació és intencionalment breu i concisa. Té per objecte plantejar els grans nuclis problemàtics d'un saber acadèmic, professional i investigador sotmès a les tensions i els conflictes de tota relació entre coneixement i poder.

És breu i concisa perquè gran part del seu desenvolupament va a dependre del diàleg i la negociació a l'aula. S'até al model aprovat en les anomenades "fitxes Aneca" però es deu a un criteri i un saber didàctic que adverteix del perill de creure que tot està prèviament fixat i que els resultats d'aprenentatge desitjats i la definició precisa de les competències professionals poden conduir el procés d'ensenyament i aprenentatge.

La proposta pedagògica en què es fonamenta aquesta assignatura és deutora dels cercles de cultura freirians, el mètode de projectes segons els desenvolupaments de Dewey i Freinet, el curriculum de procés en el treball de Stenhouse, i les experiències conreades en els Moviments de Renovació Pedagògica, que posen als subjectes en una relació educativa que vol ser realment viscuda i de la qual s'apropien des del desig. Entre altres fonts, espais de reflexió i pensament, algunes de les quals seran descobertes en el propi procés del caminar didàctic.

El nucli central i la finalitat bàsica de l'assignatura és situar a l'estudiant en una relació didàctica i educativa que li permeta pensar-se com a subjecte actiu d'eixa relació, identificar el substrat epistemològic i discursiu, i desenvolupar les competències professionals vinculades a la pròpia experiència didàctica. Son pràctiques viscudes abans que llistats temàtics les que aportaran les ferramentes conceptuals i procedimentals pròpies de la intervenció didàctica en els contextos organitzatius i institucionals en els que intervé l'Educació Social.

Continguts:

El llistat temàtic de l'assignatura en el títol de grau, es tradueix aquí en els següents cinc

GRANS BLOCS PROBLEMÀTICS:

1. QUI ESTEM AQUÍ? O LA TRIANGULACIÓ DEL PARELL EN EL QUADRILATER. SUBJECTES I IDENTITAT EN LA INSTITUCIÓ UNIVERSITÀRIA.
2. PERQUÈ ESTUDIE EL QUE ESTUDIE?. EL PROBLEMA DE LA CONSTRUCCIÓ SOCIAL DEL SABER. HISTORICITAT I CONEIXEMENT. RE-TERRITORIALITZAR LA UNIVERSITAT I CONSTRUIR TEORIA PRÒPIA. SABERS D'EMANCIPACIÓ.
3. LA PEDAGOGIA ÉS UN SABER DE RELACIÓ I UN SABER D'INTERVENCIÓ, AIXÍ DONCS, UN SABER ESTRATÈGIC. FORCES, RELACIONS, DESITJOS, CONCEPTES I EXPERIÈNCIES.
4. LA DIDÀCTICA: PRINCIPIS PROCEDIMENTALS I PROJECTES D'INTERVENCIÓ EDUCATIVA. FASES I COMPONENTS FONAMENTALS.
5. L'ANÀLISI, LA POLÍTICA I LA GESTIÓ INSTITUCIONAL QUE POSA EN RELACIÓ ALLÒ PÚBLIC AMB L'EDUCACIÓ SOCIAL.

ELS PROJECTES DE TREBALL:

1. De setembre a desembre: La Campanya de Nadal i Reies. Intervenció educativa sobre els estereotips sexistes i violents en la publicitat i els joguets.
2. De desembre a març: La campanya sobre la diversitat afectivo-sexual. Intervenció educativa vinculada a l'anàlisi de gènere i les polítiques de desigualtat.
3. De març a juny: La campanya sobre el medi ambient. Intervenció educativa sobre les polítiques de destrucció del territori.

(Nota: Els projectes són sempre un pretext procedimental per a l'estudi i l'aprenentatge. Per tant, poden modificar-se els escenaris socials que aquí se suggereixen en funció de noves propostes sorgides en l'assemblea d'aula.)

L'organització del treball i la metodologia d'aula:

- Es procurarà una dinàmica de treball basada en la discussió i el treball col·laboratiu. La presència en classe, llavors, és fonamental. Allí es discutiran i treballaran els documents i referències bibliogràfiques que constituïran la base del desenvolupament temàtic de l'assignatura. No es dictaran apunts ni hi haurà, per tant, exàmens de cap anotació. Es buscarà que l'alumnat desenvolupi textos escrits en els quals vaja incorporant el bagatge conceptual que el professor, els textos i l'experiència vagen aportant.
- No existeix divisió entre teoria i pràctica. El que es fa en la classe és teòric-pràctic, i el que es fa fora de la classe també ha de ser-ho. Les anomenades classes teòriques serviran per plantejar el marc de treball amb la matèria. Conceptes, arguments, explicacions, teories, models procedimentals, experiències, des dels quals anar aprofundint en el treball didàctic per a l'educació social. Les anomenades classes pràctiques serviran per situar sobre projectes i problemes concrets el desenvolupament temàtic i conceptual de la matèria.

- És obvi que, en aquesta dinàmica de treball les lectures d'estudi segons el calendari programat són fonamentals. El que es farà al llarg del temps en les seves diferents distribucions de tasques és posar en comú el treball sobre les lectures.
- De la mateixa manera és absolutament necessària l'escriptura. La creació i recreació pròpia per cada estudiant.
- Finalment, la defensa oral, l'argumentació pública, la participació deliberativa, la presència en el debat són un altre requisit metodològic fonamental.

Seminaris, Tallers i altres Activitats.

Comentaris bibliogràfics. Utilització de les bases de documentació. Entrevistes. Conferències. Observacions. Projecció de filmacions. Visites i itineraris per la ciutat. Seguiment de l'actualitat social i educativa a través dels mitjans de comunicació, revistes especialitzades, etc.

AVALUACIÓ DE L'APRENTATGE

- Elaboració d'un projecte d'intervenció soci-educativa, en el qual apareguin incorporats els aprenentatges desenvolupats al llarg del curs. El projecte, per tant, és una excusa procedimental per problematitzar sabers i experiències.
- Diari de Classe, narrativa personal relacionada amb l'experiència de les classes i seminaris, i Memòria Final.

-

Guiaran l'avaluació els següents criteris generals:

- 1) Utilització del coneixement disponible.
- 2) Comprensió de les idees bàsiques.
- 3) Elaboració d'idees pròpies.
- 4) Capacitat per relacionar idees.
- 5) Aprofundiment de l'anàlisi.
- 6) Fonamentació.
- 7) Crítica raonada.
- 8) Estil propi.
- 9) Claredat expositiva.
- 10) Estructuració rica i coherent.
- 11) Rigor en la citació de les fonts.
- 12) Pertinència del projecte de treball.

Anotacions sobre el Diari de Classe i la Memòria Final.

El diari no és una descripció detallada del treball realitzat en cada sessió, si no més bé, un reinterpretació en forma reflexiva a partir del contingut tractat en cadascuna de les sessions. Aquesta reflexió té que mostrar el que ha provocat, colpit, inquietat, asombrat, interrogat o suggerit des de la mirada d'un subjecte que està aprenent a ser educador o educadora. Es poden fer referència als aspectes teòrics i pràctics i es pot i es deu desbordar els materials d'aula, incorporant elements i materials de la via quotidiana que es consideren pertinents: retalls de premsa, cançons, fotografies o qualsevol altre element que es considere pertinent). Per les característiques de la tasca, ha de tenir una complimentació setmanal, en un format de quadern tamany full o directament a l'ordinador en una aplicació word.

El Diari/Memòria incorporarà al final un parell de fulls on es construeix una mena de

síntesi que, baix el títol de ¿Què he après en aquesta assignatura? mostra els conceptes, idees i experiències més significatives per l'estudiant. No hauria d'oblidar-se una crítica constructiva que ajude al professor a millorar la seva proposta en cursos posteriors.

Les tutories i el lliurament de treballs es realitzaran en el Departament de Didàctica. 6º pis L'horari d'atenció és: dilluns i dimarts, de 15 h a 18 h. Fora d'aquest horari, prèvia petició.

Bibliografia temàtica (i treballs de Seminari):

Per a l'anàlisi de les relacions entre subjecte, cos i subjecció:

BUTLER, Judith (2010) *Mecanismos psíquicos del poder*. Madrid, Cátedra/UV.

Per als projectes sobre la Campanya de Nadal:

ALONSO, Luis E. (2005) *La era del consumo*. Madrid, S.XXI

Per a la comprensió del treball sobre la cultura popular i la seva relació amb el questionament o l'ahessió a l'ordre hegemònic:

MATTELART, Armand y NEVEU, Èrik (2004) *Introducción a los estudios culturales*. Barcelona, Paidós.

MARTINEZ BONAFÉ, Jaume (2011) "La escuela y el profesorado en la canción popular". *Cuadernos de Pedagogía*, nº 408, enero.

Per a treballar els bloc problemàtics 1 i 2:

KAPLÚN, Gabriel (2011) "Indisciplinar la Universidad"; pot consultar-se en: http://ucv.altavoz.net/prontus_unidacad/site/artic/20081113/asocfile/20081113184112/indisciplinar_universidad.pdf

MARTINEZ BONAFE, J. (2010) " 'Luces y sombras en el título de grado de Educación Social' *Cuadernos de Pedagogía*, nº 398, febrero.

MARTINEZ BONAFÉ, Jaume (2011) "Enseñar en la Universidad Pública", en *Almanaque. Foro Social Mundial*:

<<http://almanaquefme.org/?p=1329>><http://almanaquefme.org/?p=1329>

Per al bloc 3:

HOLT, John (1977) *El fracaso de la escuela*. Madrid, Alianza Edit.

Bibliografia general:

AA.VV. (2006) *La Investigación-Acción Participativa*. Madrid, Editorial Popular.

AA.VV. (2006) *Política educativa i igualtat d'oportunitats. Prioritats i propostes*. Barna, Ed. Mediterrània.

AA.VV. (2007) *La educación, nombre común femenino*. Barcelona, Octaedro.

ALFIERI, F. (1995) "Crear cultura dentro y fuera de la escuela: algunos modelos posibles", en AA.VV. (1995) *Volver a pensar la educación (I)*. Madrid, Morata-Paideia, pp. 172-187.

AMARA, Fadela (2004) *Ni putas ni sumisas*. Valencia, edit. Cátedra/Universitat de Valencia (Colec. Feminismos)

ASOCIACION IN LOCO (2003) *La formación para el desarrollo. Formación/inserción profesional territorializada*. Xàtiva, CIMS/Diálogos.

- AUBERT, Adriana [et al.] (2004): "Dialogar y transformar: Pedagogía crítica del siglo XXI"; Barcelona, Graó.
- AYUSTE, Ana et. Al. (1994) *Planteamientos de la Pedagogía Crítica*. Barcelona, GRAO.
- BAUMAN, Zygmunt (2003) *Modernidad Líquida*. México, FCE.
- BÁRCENA, Fernando (2005) *La experiencia reflexiva en educación*. Barcelona, Paidós.
- BOSCH, Eulàlia (2004): "*Educació i vida quotidiana: Histories breus de llarga durada*"; Eumo (Universitat de Vic), Vic (Barcelona).
- BRIZ, Antonio (coord.) (2008) *Saber hablar*. Madrid, Aguilar.
- CABELLO, Josefa (2002) *educación permanente y educación social: controversias y compromisos*. Málaga-Archidona, Ed. Aljibe
- CARBALLEDA, Alfredo J. (2002) *La intervención en lo social. Exclusión e integración en los nuevos escenarios sociales*. Buenos Aires, Paidós.
- CASTELLS, M. (1994) *Nuevas perspectivas críticas en educación*. Barcelona, Paidós.
- CEMBRANOS, Fernando, et. al. (2005) *La animación sociocultural. Una propuesta metodológica*. Madrid, Editorial Popular.
- CONNELL, R.W. (1997) *Escuelas y justicia social*. Madrid, Morata.
- CUADERNOS DE PEDAGOGIA, (2000), *Pedagogías del siglo XX*. Barcelona, CISS-Praxis
- CLOVER, Darlene et al. (2004) *La naturaleza de la transformació. Educació Ecològica de Persones Adultes*. Xàtiva, Edic.CREC/Ajuntament de Xàtiva.
- DEWEY, Jhon (2004) *Experiencia y Educación*. Madrid, Biblioteca Nueva.
- ELLIOT, John (1994): *La investigación-acción en educación*. Madrid, Ediciones Morata.
- ESTEVE ZARAZAGA, José Manuel (2004) "El Magisterio en la Universidad". Proyecto Andaluz de Formación del Profesorado Universitario.
- FERNÁNDEZ SOLÍS, Jesús D. y García Cerrada, Juan (2011) *El valor pedagógico del humor en la educación social*. Bilbao, Edit. Desclée B
- FLECHA, Ramón (1997). *Compartiendo palabras. El aprendizaje de las personas adultas a través del diálogo*. Paidós. Barcelona.
- FOUCAULT, Michel (1999) *Estrategias de poder*. Barcelona, Paidós.
- FREINET, Célestin (1971) *La educación por el trabajo*. México, FCE.
- FREINET, Célestin (1985) *Per l'escola del poble*, Barcelona, Eumo.
- FREIRE, Paulo (1974) *La educación como práctica de la libertad*. México, Siglo XXI Edit.
- FREIRE, P. (1997). *A la sombra de este árbol*. El Roure. Barcelona.
- FREIRE, Paulo (1997) *La naturaleza política de la educación*. Barcelona, Piados. Cap. 1: El acto de estudiar
- FREIRE, Paulo (2003) *Pedagogia de l'autonomia. Estudi preliminar de Fernando hernández*. Xàtiva, Denes edit.
- FREIRE, Paulo (2006) *Pedagogia de l'oprimit*. Xàtiva, Denes edit.
- GARCÍA PEREZ, Francisco (2005) "El sentido de la educación como referente básico de la didáctica", en *Investigación en la Escuela*, nº 55.
- GIMENO SACRISTÁN, José (2002) "El futuro de la educación desde su controvertido presente", *Revista de Educación*, num. extraordinario 2002. pp. 271-292
- GIMENO, J, y PÉREZ GÓMEZ, A. I. (1998), *Comprender y transformar la enseñanza*. Madrid. Morata.

- GIROUX, Henry (2003) *Pedagogía y política de la esperanza: teoría, cultura y enseñanza*. Buenos Aires, Amorrortu.
- HALLIDAY, J. (1995) *Educación, gerencialismo y mercado*. Madrid, Morata.
- HARGREAVES, A. (2003), *Enseñar para la sociedad de la información*. Barcelona. Octaedro.
- JARA, Oscar (2010) *Dilemas y desafíos de la sistematización de experiencias*, disponible en: <http://www.grupochorlavi.org/webchorlavi/sistematizacion/oscarjara.PDF>. Consulta 15/02/10
- JIMENEZ, Rafael (2005) *Inmigración, interculturalismo, y curriculum. La educación en una sociedad multicultural*. Sevilla, publicaciones MCEP
- LARROSA, Jorge (2003) "la experiencia y sus lenguajes" disponible en: http://www.me.gov.ar/curriform/publica/oei_20031128/ponencia_larrosa.pdf Consulta: 15/02/10
- MARTINEZ BONAFE, Jaume (2000) *Proyectos curriculares y práctica docente*. Sevilla, Diada Ed.
- MARTINEZ BONAFE, J. (Coord) (2003) *Ciudadanía, poder y educación*. Barcelona, Edit. Graó.
- MARTINEZ BONAFE, J. (2009) "La ciutat que ens educa" *Quaderns d'Educació Contínua* n° 21.
- MARTINEZ BONAFE, J. (2009) "El curriculum y els moviments socials. El cas Viure l'Horta." *Quaderns d'Educació Contínua* n° 21.
- MARTINEZ BONAFE, J. (2010) " 'Luces y sombras en el título de grado de Educación Social' *Cuadernos de Pedagogía*, n° 398, febrero.
- MARTINEZ BONAFE, J. (2010) " La escuela y el profesorado en la cación popular", en *Cuadernos de Pedagogía*, n° 408, enero.
- MARTINEZ BONAFÉ, Jaume (2011) "Enseñar en la Universidad Pública", en *Almanaque. Foro Social Mundial*: <http://almanaquefme.org/?p=1329>
- MARTINEZ REGUERA, Enrique (2006) *Cuando los políticos mecen la cuna*. Madrid, editorial popular
- McLAREN, Peter (2006) *Pedagogía y praxis en la era del Imperio. Hacia un nuevo humanismo*. Madrid, Edit. Popular
- NUÑEZ H., Carlos (1986) *Educación para transformar, transformar para educar*. Buenos Aires, Humanitas.
- NUÑEZ H., Carlos (2005) "Educación popular. Una mirada de conjunto". *Decisio*, enero, abril.
- NUÑEZ H., Carlos (1999) "El cómo hacer de la educación popular", en *Diálogos*, vol. 19-20. Diciembre. Buenos Aires, Humanitas.
- NUÑEZ, Carlos (2006) "Sentir, amar, pensar...la senda de la Tierra" En AA.VV *Sendas de Freire. Actas V Encuentro Internacional Forum Paulo Freire*. Valencia.
- POSE, Héctor (2007) *La cultura en las ciudades. Un quehacer cívico-social*. Barcelona, Graó
- POURTOIS, Jean-Pierre (2006) *La Educación Posmoderna*. Madrid, Editorial Popular
- QUINTANA; J.M. (2000). *Pedagogía social*. Dickinson. Madrid.
- REGGIO, Piergiorgio (2010) *El cuarto saber. Guía para el aprendizaje experiencial*. Xàtiva, Ediciones del CREC.
- ROMÃO, José Esutáquio (2003) *Pedaogia dialògica*. Xàtiva, edicions del CREC

- TONUCCI, Francesco (2004) *La ciudad de los niños*. Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez
- TRILLA, J. (1993). *La educación fuera de la escuela*. Ariel. Barcelona.
- TRILLA, J. (1993b). *Otras educaciones*. Anthropos. Barcelona.
- TRILLA, J. et al. (1997). *Animación sociocultural*. Ariel. Barcelona.
- USHER, R. y BRYANT, I. (1992) *La educación de adultos como teoría, práctica e investigación*. Madrid, Morata.
- VARELA, Julia (2000) “El estatuto del saber pedagógico”, en AA.VV. *Volver a pensar la educación*. Vol.2. Madrid, Morata
- VARIOS, (2000), *Atención a la diversidad*. Barcelona. Graó.

Cinemateca

- http://www.youtube.com/watch?v=4433WK8x3_g&feature=related (El indomable Will Hunting)
- **Fuerte Apache**
- **Hoy empieza todo**
- **Buda explotó de vergüenza**
- Recopilació: **Magisterios con huella**
- **El milagro de Candéal**

Desenvolupament

1. Subjectes, contextos i programes a l'educació social.

Estudi de cas: **Fuerte Apache**.

Temes a treballar:

- Les determinacions socials / estructurals en la biografia i la història de vida.
- Analítiques de la ciutat (context i experiència de subjectivació)
- Els diferents àmbits i rols de l'educador social

Bibliografia complementaria: AMARA, Fabela (2004) *Ni putas ni sumisas*. Valencia, edit. Cátedra/Universitat de Valencia (Colec. Feminismos)